

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ UZAKTAN EĞİTİM ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ KOVİD-19 SALGINI ÖNCESİ VE DÖNEMİ FAALİYETLERİ

Dilek NAM², Deniz DEMİRCİOĞLU DİREN², Burak GÖL², Baran KAYNAK¹, Uğur
ÖZBEK², Osman TUNA¹, Ali AKSOY², Hakkı BAĞCI², Ahmet ÖZMEN¹, Mehmet
Barış HORZUM²

¹Sakarya Üniversitesi Bilgisayar Araştırma ve Uygulama Merkezi

²Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi

Giriş

Nitelikli insan yetiştirmek ülkelerin ve eğitim kurumlarının en önemli amacıdır. İhtiyaç duyulan insan niteliği yaşanan zaman dilimine göre farklılık göstermektedir. Çağın sahip olduğu özellik, teknoloji ve durumlar insanın sahip olması gereken yeterlikleri de belirlemektedir. Günümüzde bilgi ve teknolojinin yoğun olduğu ortamda insanlar bilgiye oluşabilen, kullanabilen, yeni bilgileri üretebilen ve güncel teknolojileri etkin kullanabilen kişiler olmalıdır. Bu niteliklere sahip olabilecek insan yetiştirmeyi sağlayacak eğitim gereksinimi ve dünya nüfusunun hızla her geçen gün artmasıyla birlikte uzaktan eğitim ön plana çıkmaktadır. Uzaktan eğitim bu gereksinimlerin karşılanmasında her geçen gün yaygınlaşan bir eğitim uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır (Randler, Horzum ve Vollmer, 2014). Özellikle kovid-19 salgın döneminde daha da ön plana çıkmıştır.

Uzaktan Eğitim kavramı olarak ilk defa 1892 yılında Amerika'nın Wisconsin Üniversitesi kataloğunda ifade edilmiş ve 1906 yılında Wisconsin Üniversitesi yöneticisi olan William Light tarafından bir yazıda kullanılmıştır (Verduin ve Clarck, 1994: 7). Bu tarihten günümüze çokça kullanılan ve uygulanan uzaktan eğitimin farklı tanımlamaları bulunmaktadır. Moore ve Kearsley'e (1996) göre uzaktan eğitim, öğretimin çoğunlukla sunulduğu mekandan farklı bir yerde meydana gelen, özel örgütsel ve yönetsel düzenlemeler kadar, özel ders tasarımı teknikleri, özel öğretim yöntemleri, elektronik ve diğer teknolojiler yoluyla gerçekleşen özel iletişim yolları gerektiren öğrenmelerin planlandığı bir eğitim şeklidir.

Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında ilk olarak 1700'lü yıllara dayanan mektupla öğretim olarak başladığı görülmektedir (Özbay, 2015: 378). Zaman içerisinde basılı materyal, radyo, televizyon, video konferans, bilgisayar ve internet

araçlarının kullanıldığı uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle uzaktan eğitimde teknolojiye gelişime benzer şekilde uygulamalar geliştiği görülmektedir (Gökmen, Uysal, Yaşar, Kırksekiz, Güvendi ve Horzum, 2017).

Türkiye’de uzaktan eğitim 1980’li yıllarda Anadolu Üniversitesinde Açık Öğretim Fakültesinin kurulması ile başladığı söylenebilir. Bu uygulama ağırlıklı olarak basılı materyali temel alarak devam etmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı uzaktan eğitim uygulamaları 1990’lı yılların sonlarına doğru ülkemizde uygulanmaya başlamıştır. ODTÜ tarafından internete dayalı eş zamansız uzaktan eğitim uygulaması bunlardan ilkidir. ODTÜ internete dayalı uzaktan eğitimin yaygınlaşması için pek çok üniversiteye bu konuda bilgilendirmeler gerçekleştirmiştir, bunlardan biri Sakarya Üniversitesi’dir.

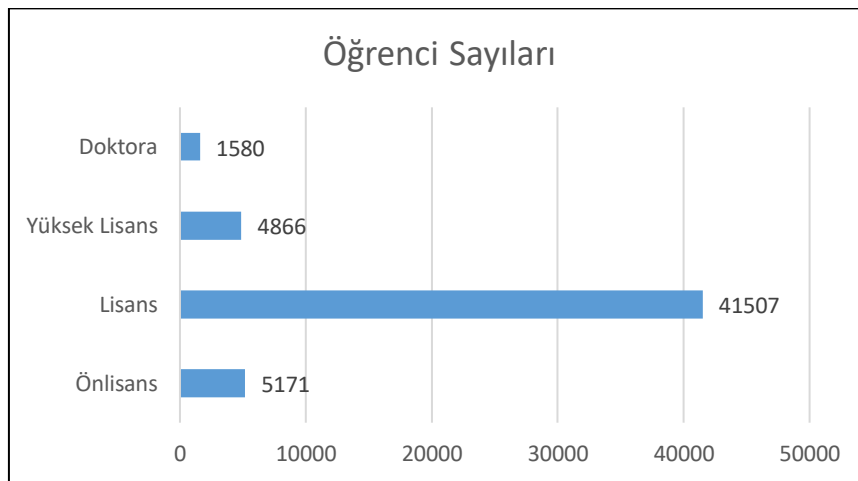
Sakarya Üniversitesi 1997 yılında IBM Lotus arayüzü üzerinden sade bir sayfa ile sunulan ilk online dersi yayınlamak için internet destekli eğitim konusunda birçok üniversiteye önderlik edebilecek uygun bir model geliştirmek için çalışmalarına başlamıştır. Yıllarca süren araştırma ve incelemeler sonucunda 2001 yılında, Türkiye’nin ilk internet destekli uzaktan eğitim projelerinden olan Bilgisayar Programcılığı ve Bilgi Yönetimi önlisans programları açılmıştır. 2005 yılında Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi kurularak üniversitede uygulanan uzaktan eğitim programları bu merkez bünyesinde toplanmıştır. Sakarya Üniversitesi yenilikçi vizyonu ile Türkiye ve dünyadaki gelişmeleri her zaman takip etmiştir. 2007 yılında SAUPORT adı verilen bir öğretim yönetim sistemi yazılımını geliştirilerek kullanılmaya başlanmıştır. 2008 yılında Türkiye’de ilk olarak Uzaktan Eğitimle lisans programları ve 2009 da ise İlahiyat Lisans Tamamlama programı açılmıştır. Türkiye’de ilk kez karma modelde lisans eğitimi veren programlar açılmıştır. Bu modelde öğrenciler, uzaktan aldıkları derslerin uygulamaları veya öğretim elemanlarına soru sormak için haftanın belirli günlerinde üniversiteye gelmekteydi. Uzaktan canlı yayın olarak verilen dersler için sistem üzerinden ders notu, canlı yayın ders dışında çekilmiş ders videosu paylaşımı imkanı da sunulmaktaydı. Yükseköğretim Kurulu tarafından 2013-2015 eğitim öğretim yılı itibariyle öğrenci alımı durdurulan bu programlar, uzaktan eğitim tecrübesi açısından Sakarya Üniversitesi’ne önemli tecrübeler kazandırmıştır.

2016-2017 Bahar döneminden başlayarak, Üniversite Ortak Zorunlu ve diğer Uzaktan Eğitim seçmeli derslerin yayınlandığı e-Kampüs ve Önlisans / Lisans / Yüksek Lisans Uzaktan Eğitim programlarının yayınlandığı SAUPORT-LMS, SABİS Akademik Bilgi Sistemi ve Öğrenci Bilgi Sistemi altına taşınmıştır (UZEM, 2020).

Sakarya Üniversitesi üniversite içi uygulamalarının yanında dış paydaşlar içinde uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirmiştir. Yapılan bu faaliyetler SAUPORT üzerinden yürütülmeye devam etmektedir. 1997 yılından itibaren birçok kurum ve üniversite ile fikir, bilgi ve teknik paylaşımlar yapılmıştır. Yapılan bu faaliyetler arasında Akademi Duru Eğitim Danışmanlık, Turkish Ground Services Genel Müdürlüğü, Bursa Teknik Üniversitesi, İstanbul Gedik Üniversitesi, Sakarya İl Sağlık Müdürlüğü (Hizmet İçi Eğitimler ve İş Sağlığı Güvenliği Eğitimleri) ve Bakırçay Üniversitesi sayılabilir.

KÜRESEL SALGIN DÖNEMİNDE SAKARYA ÜNİVERSİTESİ UZAKTAN EĞİTİM MERKEZİ

Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi, salgın öncesinde 7 önlisans ve 1 lisans tamamlama programı ile fen bilimleri, sosyal bilimler, eğitim bilimleri ve işletme enstitülerinde yürütülmekte olan toplam 18 yüksek lisans programlarına destek verilmekteydi. Bunun yanında birçok işbirliği projesi gerçekleştirilmiştir. Bu sayede elde edilmiş tecrübelerle salgın sürecine kolaylıkla uyum sağlanmıştır. Salgından önce yaklaşık 6.800 öğrenciye hizmet verilirken 23.03.2020 tarihinden itibaren öğretim elemanlarının öğrencilerle canlı ders aracılığıyla etkileşimli bir yol izlemiştir. Salgın süresince sadece Sakarya Üniversitesinde yaklaşık 53.000 öğrenciye eğitim desteğini sağlayarak derslerin tamamını eşzamanlı (senkron) olarak veren çok az sayıda üniversiteden biri olmuştur. Şekil 1’de Sakarya Üniversitesi öğrencini programlara göre gösterilmektedir.

Şekil 1. Sakarya Üniversitesi program bazlı öğrenci sayıları.

Sakarya Üniversitesi bünyesinde küresel salgın öncesi uzaktan eğitim çalışmaları hem üniversite bünyesinde öğrencilere, hem kurum içi hizmet eğitimleri vasıtasıyla, hem de kurum dışı veya sertifika programlarında verilmekteydi. Canlı olarak da verilen bu hizmetler günün gereklerine göre donatılarak paylaşılmaktadır. Kurum olarak kullanılan uzaktan eğitim araçları SAU-PORT-LMS + (Perculus v2, Perculus+) ve Adobe Connectden ibaretken, küresel salgın ile birlikte üniversitemizde yeni uzaktan eğitim yazılımları da geliştirilmektedir. Canlı derslerin yanında eğitim-öğretim sürecinde diğer bazı aktivitelerde yer almaktadır. Tablo 1’de görüldüğü üzere 2019-2020 Güz dönemine ilişkin aktiviteler yer almaktadır.

Tablo 1. 2019-2020 Bahar döneminde Sakarya Üniversitesinde yürütülen uzaktan eğitim aktiviteleri.

Sanal sınıflar	Final Sınavı (Önlisans, Lisans, Lisansüstü)
Dış paydaşa sağlanan destek sayısı: 2	Online Sınav Sayısı: 3.969
Canlı Ders Sayısı: 39.060	Online Klasik Sınav: 1.110
Ders Materyali Sayısı: 64.435	Sisteme Yüklenen Doküman Sayısı: 257.210
Çevrimiçi Ders Sayısı: 7.770	Sanal Sözlü Sınav Sayısı: 4.061
Canlı Ders Katılım Sayısı: 847.488	Online Araştırma Ödev Sayısı: 1.291
Toplam Etkileşim Sayısı (4 Aylık): 4.500.000	Online Sınava Giren Öğrenci Sayısı: 301.777

Küresel salgın süresince Sakarya Üniversitesi UZEM çalışanları öğrenci ve öğretim üyelerine eğitimin aksamadan işleyişi konusunda destek vermiştir.

Öğretim Üyelerine yönelik destekler;

- Telefon destek hattı,
- Bilgi sistemi video yardım dokümanları,
- Bilgi sistemi akış diyagramları,
- Sanal sınıf yardımcı dokümanları (video-doküman),
- Sanal sınıf kullanımına yönelik çevrimiçi eğitimler,
- Eğitim materyali hazırlama yardımcı dokümanları,
- Uzaktan eğitim ve uzaktan eğitimde materyal hazırlama eğitimleri,
- Uzaktan eğitim hazır bulunuşluğunu arttırmaya yönelik çevrimiçi eğitimler.

Öğrencilere yönelik destekler;

- Telefon destek hattı,
- Öğrenci bilgi sistemi video yardım dokümanları,
- Öğrenci bilgi sistemi akış diyagramları,
- Sanal sınıf yardım dokümanları (video-doküman),

- Öğrenci desteği birim sorumluları çevrimiçi eğitimleri,
- Öğrenci destek grupları – facebook (birim bazlı),
- Uzaktan eğitim hazır bulunuşluğunu arttırmaya yönelik çevrimiçi eğitimler.

Uzaktan Eğitim süresince ölçme-değerlendirme işlemleri online sınav (esinav.sakarya.edu.tr) veya online ödev olarak SABİS platformundan yürütülmektedir. Ölçme değerlendirme sisteminde yer alan online sınavlar çoktan seçmeli, doğru/yanlış ve açık-uçlu sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. Online ödev ise uzun süreli (araştırma ödevi) veya kısa süreli ödev (online klasik sınav) olarak gerçekleştirilmektedir. Bunların yanında online sözlü sınavlar SABİS üzerinden (SAUPPORT-LMS ile Perculus v2, Perculus+) veya Adobe Connect ile kayıt altına alınarak gerçekleştirilmektedir.

2020-2021 Güz yarıyılı içinde gerçekleştirilen faaliyet planları daha da geliştirilerek 2019-2020 Yaz Öğretiminde problemsiz bir şekilde tamamlanmıştır. Bunun yanında Sakarya Üniversitesi ile işbirliği yapmakta olan İzmir Bakırçay Üniversitesi, küresel salgın döneminde üniversitemizin geliştirmiş olduğu yazılım (SAUPPORT-LMS) vasıtasıyla ders dokümanlarını ekleme, canlı ders yapma, ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini yürütme fırsatı bulmuştur. Bu süreçte hem öğrenci hem de öğretim elemanına platform desteği verilmiştir. Ortak dersler kapsamında yürütülen derslerin (Türkçe, İngilizce, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ve Temel Bilgi Teknolojileri Kullanımı) ise hem içerik ve hem de sanal ortam ihtiyaçları tamamen üniversitemiz tarafından karşılanmıştır. Diğer bir paydaş ise Sakarya Üniversitesi Vakfı Özel Okullarıdır. Bu okul bünyesinde eğitim görmekte olan ortaöğretim ve lise son sınıf öğrencileri yine SAUPPORT-LMS üzerinden eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürülmüştür.

Bunun yanında, 2018 yılında henüz küresel salgın gündemimize girmeden yaklaşık iki yıl önce, YÖK uzaktan öğretimle ilgili çok önemli bir proje başlatmıştır. “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm” adı verilen bu proje kapsamında, salgın sürecinde Sakarya Üniversitesinin geliştirdiği tamamen yerli olan Uzaktan Eğitim Platformu (UZEP), YÖK koordinasyonunda ve TÜBİTAK-ULAKBİM iş birliği ile 15 üniversitenin hizmetine sunulmuştur.

Yükseköğretim Uzaktan Eğitim Platformu TÜBİTAK Projesi

Dünyayı etkileyen virüs salgını nedeniyle her seviyede eğitim faaliyetlerinin yüz yüze olarak yürütülmesi sorunlu hale gelmiş ve uzaktan eğitime geçiş kaçınılmaz olmuştur. Bunun yanında, tüm eğitim düzeylerinde uzaktan eğitim artık örgün eğitimin tamamlayıcısı olarak kabul görmüştür. Ancak, ortaöğretimden farklı olarak,

üniversitelerde bölümlerinin ders planları ve içerikleri farklı olduğundan, bir bölümü bile tek bir program altında toplamak ve ülke çapında derslerini merkezi bir şekilde uzaktan yürütmek mümkün değildir. Bu nedenle her bir üniversitenin kendisine ait bir uzaktan eğitim sistemi oluşturulması gerekmektedir. Uzaktan eğitim sistemlerini oluşturmak ileri derecede uzmanlık gerektiren zahmetli bir iş olup, oluşturulan sistemleri işletmek ise oldukça streslidir.

Bu nedenle, ülkemizdeki tüm üniversitelere hizmet verecek bir uzaktan eğitim altyapısının oluşturulması hem gerekli ve hem de ekonomik bir çözümdür. Bu projeye eğitim aksaklıklarına çözüm üretmek üzere ülkemizdeki tüm Yükseköğretim kurumlarının istifade edeceği internet temelli ulusal bir *“Uzaktan Eğitim Platformu”* (UZEP) oluşturulması için model oluşturma ve prototip sistem geliştirme hedeflenmiştir. Çalışma sırasında öncelikle üniversiteler uzaktan eğitimde karşılaştıkları problemler ortaya konularak ve bunların çözümü için yeni modeller geliştirilip, prototip sistem üzerinde test edilmiştir. Yükseköğretim kurumları artık uzaktan eğitim faaliyetlerini UZEP üzerinden organize edebilmekte ve yürütmektedir. Proje kapsamında geliştirilen sistem web tabanlı olup, eğitim faaliyetlerinin senkron veya asenkron olarak yürütülmesini sağlamaktadır.

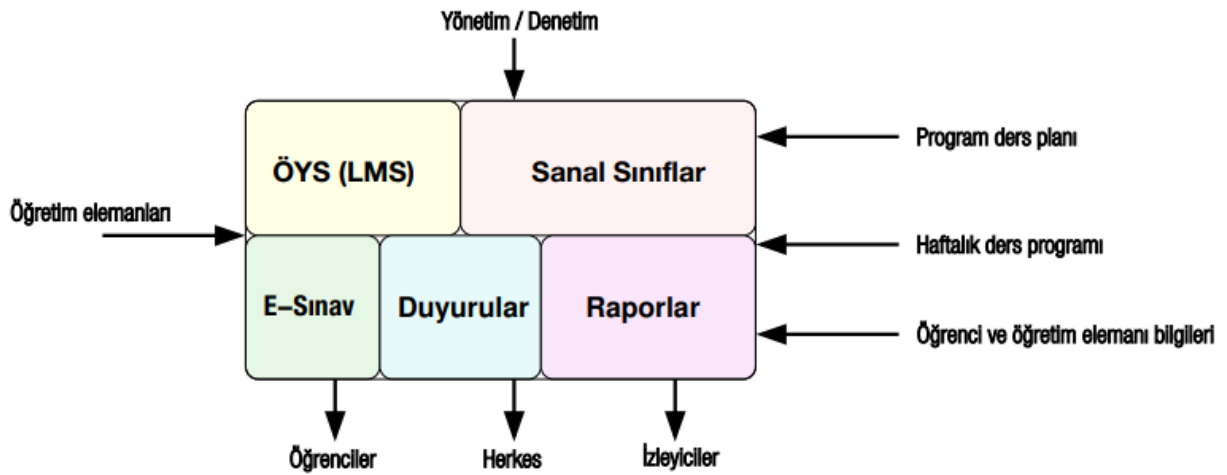
TÜBİTAK tarafından desteklenen UZEP projesi ile ülke çapında tüm yükseköğretim kurumlarının istifade edeceği bir uzaktan eğitim platformu geliştirilmesi amaçlanmıştır (Proje no: 120K200). Sistemin donanım alt yapısı ULAKBİM tarafından sağlanırken, yazılım komponentleri Sakarya Üniversitesi tarafından geliştirilmiştir. UZEP üniversitelerin bilişim kaynaklarına ihtiyaç duymadığından, herhangi bir yükseköğretim kurumu için çok kısa sürede hizmete sunulabilmektedir. Projenin temel hedefleri:

- Yüksek performans ve internet bant genişliği isteyen servisler için bilişim kaynaklarının yükseköğretim kurumları arasında paylaşımı yoluyla maliyetlerin azaltılması.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ile uyumlu olması.
- Salgın veya doğal afet durumlarında yükseköğretim kurumlarında eğitimin sürekliliğinin sağlanması.

Geliştirilen sistemin modeli *“Servis olarak Eğitim”* (Education as a Service: EaaS) şeklinde bir bulut hizmeti olarak tanımlanabilir.

Sistemin bileşenleri ise şöyle listelenebilir:

1. **Öğrenme Yönetim Sistemi (ÖYS) Modülü:** Haftalık sanal ders programlarının oluşturulmasını, uzaktan yürütülen eğitim faaliyetlerinin organize edilmesini ve yürütülmesini sağlayan modül.
2. **Sanal Sınıf Modülü:** Sanal sınıfların video dağıtımını sağlayan ve açık kaynak yazılımlardan yararlanılarak oluşturulmuş modül.
3. **Duyuru Modülü:** Öğrencilere çeşitli düzeylerde duyuru yapılabilmesini sağlayan modül.
4. **Çevrimiçi Sınav Modülü:** Çoktan seçmeli, ucu açık, doğru yanlış tarzda soruların hazırlanabileceği ve sınavların yürütülebileceği modül.
5. **Raporlama Modülü:** Öğrenci devamı, akademisyen/sanal ders yürütülme sayıları gibi raporların sistem üzerinden alınabildiği modül.

Şekil 2. Uzaktan eğitim platformunun (UZEP) bileşenleri.

Geliştirilecek sistemin beklenen çıktıları şunlardır:

- 1) Acil durumlarda yükseköğretim kurumlarının tüm eğitim faaliyetlerinin uzaktan yürütülebileceği bir altyapının oluşturulması.
- 2) Normal koşullarda örgün eğitime senkron veya asenkron uzaktan eğitim desteği verilmesi (dijital eğitim materyallerinin paylaşımı ve sisteme aktarılmış ders videolarının istenildiği zaman izlenebilmesi şeklinde olabilir).
- 3) Öğretim elemanı sıkıntısı çeken üniversitelere, platform üzerinden başka üniversitelerden uzaktan canlı yayın ders alabilme/verebilme imkanın sağlanmasıdır.

Böyle bir platformun yükseköğretim seviyesinde oluşturulması, yeni uzaktan eğitim modellerinin ortaya çıkmasına ve test edilmesine yardımcı olacaktır. Proje ile hem pahalı bilişim kaynaklarının ve hem de uzaktan eğitim konusunda yetişmiş

uzmanların etkin kullanımı sağlanmış olacaktır. Bu projenin devamında şu anda bir 1002 projesi başvurusu yapılmaktadır. Bu başvuruda ise yeni e-öğrenme standartlarına uygun (LTI, tincan gibi) öğrenme etkinlikleri planlama ve değerlendirme yazılımı sisteme entegre edilmesi planlanmaktadır. Proje ile ilgili detaylı bilgiye uzep.org sitesinden ulaşılabilmektedir.

Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi olarak öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ölçme yönünde bir çalışma yaparak, öğrenci ihtiyaçlarını karşılama yönünde çeşitli adımlar atmış ve atmaya da devam etmektedir. Aşağıda öğrencilere yönelik uygulanan anket sonuçları ve bu sonuçları daha fazla iyileştirmek ve geliştirmek için uygulamaya geçirilen eylem planları yer almaktadır.

KÜRESEL SALGIN DÖNEMİNDE SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİ MEMNUNİYET ANKETİ SONUÇLARI

Küresel Salgın döneminde Sakarya Üniversitesi lisans (1849), önlisans ve lisansüstü öğrencilerine yönelik uzaktan eğitim memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla yapılan çalışmada 5'li Likert tipi anket uygulaması yapılmıştır. Bu uygulamaya 1.164 kadın, 879 erkek öğrenci katılımı sağlanmıştır (n=2043). Öğrencilerin yaş grupları 17 ila 63 arası değişmekte olup, ortalama yaş 22 olarak bulunmuştur. Anketin geçerliği için uzman görüşü alınmış güvenilirlik için cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Anket uygulaması temel olarak üç ayrı belirleyiciden oluşmaktadır. Bu belirleyicilerin ilki sisteme yönelik memnuniyet iken ikinci belirleyici ise eğitim girdilerinin uzaktan eğitime olan memnuniyetini ölçmeye yöneliktir. Son olarak ise katılımcı öğrencilerin kişisel özelliklerinin uzaktan eğitime olan beklentileri ölçmek amaçlanmıştır. Katılımcı öğrencilerin memnuniyet ve katılım anketi sorularına yönelik olan veriler SPSS yordamıyla bulunmuştur. Çalışma kapsamında örnekleme dahil edilen öğrencilerin memnuniyet ve katılım anket sonuçlarının frekans değerlerine ait istatistiklere aşağıdaki gibi ulaşılabilmektedir.

Sakarya Üniversitesi Küresel Salgın Dönemi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sistemine Yönelik Memnuniyet Anketi Sonuçları

"Derslere kolaylıkla giriş yapabiliyorum." önermesine verilen yanıtlara göre 1157 öğrencinin memnuniyeti düzeyinin yüksek, 181 öğrencinin kararsız ve 295 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Canlı dersler sırasında görüntü ile ilgili problem yaşadım.” önermesine verilen yanıtlara göre 952 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 342 öğrencinin karasız ve 739 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Canlı dersler sırasında ses ile ilgili problem yaşadım.” önermesine verilen yanıtlara göre 761 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 337 öğrencinin karasız ve 935 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Canlı dersler sırasında sohbet bölümünü yeterli düzeyde kullandım.” önermesine verilen yanıtlara göre 1292 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 295 öğrencinin karasız ve 446 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Canlı dersler sonrasında dersin tekrarına ulaşmak faydalı oldu.” önermesine verilen yanıtlara göre 1643 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 166 öğrencinin karasız ve 224 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Kaydedilmiş derslere ulaşmakta problem yaşadım.” önermesine verilen yanıtlara göre 583 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 237 öğrencinin karasız ve 1213 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Sorularımı ilgili birime iletmekte sorun yaşadım.” önermesine verilen yanıtlara göre 429 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 436 öğrencinin karasız ve 1168 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Sorularımı ilgili birim tarafından çözüldü.” önermesine verilen yanıtlara göre 897 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 650 öğrencinin karasız ve 486 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Sistemsal duyurulara rahatlıkla ulaşabilirim.” önermesine verilen yanıtlara göre 1524 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 228 öğrencinin karasız ve 281 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Sistemsal duyurulara rahatlıkla ulaşabilirim.” önermesine verilen yanıtlara göre 1524 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 228 öğrencinin karasız ve 281 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak uzaktan eğitim sistemine yönelik öğrencilerin genel memnuniyet düzeylerinin sınıflaması Tablo 2’de gösterildiği gibidir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine yönelik memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine yönelik memnuniyetinin dağılımı

	Frekans	Yüzde
Düşük	248	12,2
Orta	899	44,2
Yüksek	886	43,6
Toplam	2033	100

Sakarya Üniversitesi Küresel Salgın Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Memnuniyet Anketi Sonuçları

“Belirlenen ders süreleri yeteli düzeydeydi.” önermesine verilen yanıtlara göre 1259 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 316 öğrencinin kararsız ve 458 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Kullanılan materyaller konuyu anlamam için yeterliydi.” önermesine verilen yanıtlara göre 864 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 422 öğrencinin kararsız ve 747 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Kullanılan materyaller günceldi.” önermesine verilen yanıtlara göre 2120 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 403 öğrencinin kararsız ve 410 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Kullanılan materyaller dikkat çekiciydi.” önermesine verilen yanıtlara göre 753 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 562 öğrencinin kararsız ve 718 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Kullanılan materyaller uzaktan eğitim için uygundu.” önermesine verilen yanıtlara göre 1052 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 429 öğrencinin kararsız ve 552 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Kullanılan örnek uygulamalar yeterliydi.” önermesine verilen yanıtlara göre 921 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 413 öğrencinin kararsız ve 699 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Öğretim elemanlarının ders içerisinde etkileşimi yeterliydi.” önermesine verilen yanıtlara göre 1370 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 277 öğrencinin kararsız ve 386 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Aldığım derslerin içeriğinin uzaktan eğitim yapısına uygun olduğunu düşünüyorum.” önermesine verilen yanıtlara göre 1010 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 305 öğrencinin kararsız ve 718 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Öğretim elemanının sunum şekli akıcıdır.” önermesine verilen yanıtlara göre 1134 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 435 öğrencinin kararsız ve 464 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Öğretim elemanının anlatım hızı uygundu.” önermesine verilen yanıtlara göre 1167 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 414 öğrencinin kararsız ve 452 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Öğretim elemanları uzaktan eğitim konusunda teknik yetkinliğe sahiptir.” önermesine verilen yanıtlara göre 1104 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 429 öğrencinin kararsız ve 500 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Öğretim elemanları dersleri ilgi çekici ve zevkli hale getirdi.” önermesine verilen yanıtlara göre 790 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 491 öğrencinin kararsız ve 752 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Ara sınav yerine ödev/proje olmasından memnunum.” önermesine verilen yanıtlara göre 1316 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 273 öğrencinin kararsız ve 444 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Süreçte verilen ödevler/projeler ile yeterli ölçme yapılabildi.” önermesine verilen yanıtlara göre 1037 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 409 öğrencinin kararsız ve 587 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim derslerinin içeriğini öğrenme için yeterli buluyorum.” önermesine verilen yanıtlara göre 851 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 352 öğrencinin kararsız ve 830 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim derslerimi rahatlıkla takip edebiliyorum.” önermesine verilen yanıtlara göre 1190 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 223 öğrencinin kararsız ve 620 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim motivasyonumu arttırmaktadır.” önermesine verilen yanıtlara göre 654 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 328 öğrencinin kararsız ve 1051 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim sistemine istediğim yer ve zamanda erişebilmek disiplinimi düşürür.” önermesine verilen yanıtlara göre 792 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 378 öğrencinin kararsız ve 863 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim derslerinde derse katılma konusunda özgüvenimden dolayı sorun yaşamaktayım.” önermesine verilen yanıtlara göre 301 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 249 öğrencinin kararsız ve 1483 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim derslerinde teknik sorun yaşama ihtimali beni kaygılandırıyor.” önermesine verilen yanıtlara göre 908 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 303 öğrencinin kararsız ve 822 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim derslerinde bilgisayar becerilerimden kaynaklı sorun yaşadığımı düşünüyorum.” önermesine verilen yanıtlara göre 268 öğrencinin memnuniyet düzeyinin yüksek, 191 öğrencinin kararsız ve 1574 öğrencinin memnuniyet seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak uzaktan eğitim sürecine yönelik memnuniyet anketi sonuçları Tablo 3’de yer alan frekans dağılımına göre yüksek düzeyde memnuniyet olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik memnuniyetinin dağılımı.

	Frekans	Yüzde
Düşük	453	22,3
Orta	620	30,5
Yüksek	960	47,2
Toplam	2033	100

Sakarya Üniversitesi Salgın Dönemi Uzaktan Eğitim Sistemi Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine Yönelik Katılım Sonuçları

“Uzaktan eğitim derslerinde teknolojiyi daha iyi kullananlar daha başarılı olur.” önermesine verilen yanıtlara göre 706 öğrencinin bu soruya olan katılım düzeyinin yüksek, 295 öğrencinin kararsız ve 1032 öğrencinin ise katılım seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Derslerin uzaktan eğitimle verilmesi sayesinde kendime daha fazla zaman ayırabildim.” önermesine verilen yanıtlara göre 1152 öğrencinin bu soruya olan katılım düzeyinin yüksek, 291 öğrencinin kararsız ve 590 öğrencinin ise katılım seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Derslerin uzaktan eğitimle verilmesi kişisel gelişimimi arttırdı.” önermesine verilen yanıtlara göre 802 öğrencinin bu soruya olan katılım düzeyinin yüksek, 388 öğrencinin kararsız ve 843 öğrencinin ise katılım seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitim dersleri geleneksel/sınıf ortamında yapılan yüz yüze eğitim dersleri kadar verimlidir.” önermesine verilen yanıtlara göre 573 öğrencinin bu soruya olan katılım düzeyinin yüksek, 309 öğrencinin kararsız ve 1151 öğrencinin ise katılım seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Uzaktan eğitimi geleneksel/sınıf ortamında yapılan yüz yüze eğitime tercih ederim.” önermesine verilen yanıtlara göre 594 öğrencinin bu soruya olan katılım düzeyinin yüksek, 270 öğrencinin kararsız ve 1169 öğrencinin ise katılım seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Salgın bitse bile uzaktan eğitimle ders almaya devam etmek isterim.” önermesine verilen yanıtlara göre 653 öğrencinin bu soruya olan katılım düzeyinin yüksek, 247 öğrencinin kararsız ve 1133 öğrencinin ise katılım seviyesinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak uzaktan eğitim sisteminde yer alan öğrencilerin kişisel özellikleri göz önünde bulundurularak yapılan katılım anketi sonuçlarının frekans dağılımı sonuçları Tablo 4’de yer almaktadır. Tabloda görüldüğü gibi öğrencilerin kişisel özelliklerine bağlı olarak uzaktan eğitime olan kişisel özellikleri düşük düzeydedir. Öğrencilerin uzaktan eğitim hazırbulunuşluk konusunda eğitim ihtiyacının olduğu bu verilere bakılarak söylenebilecek düzeydedir. Aynı zamanda öğrencilerin büyük çoğunluğu yüz yüze eğitime geçme konusunda daha hevesli görünmesinin yanında daha verimli olduğu konusu ön plana çıkmaktadır.

Tablo 4. Uzaktan eğitim öğrencilerin kişisel özelliklerine uygunluğuna yönelik katılım anketi sonuçlarının frekans dağılımı.

	Frekans	Yüzde
Düşük	864	42,5
Orta	856	42,1
Yüksek	313	15,4
Toplam	2033	100

2019-2020 Bahar akademik yılında yaşanan salgın dolayısıyla yüz yüze eğitimden online eğitime geçen öğrencilerin memnuniyetlerini ölçmek adına oluşturulmuş olan anket sonuçları değerlendirilmiştir. Buna göre uzaktan eğitim konusunda çeşitli ihtiyaçların karşılanması gerektiği sonucuna ulaşılmış olup bu yönde bazı politikaların uygulaması gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2020-2021 Güz döneminde uygulamaya konan eğitim politikaları aşağıdaki gibidir.

- Ses ve görüntü problemi konusunda bir çözüm masası oluşturulması işlemi,
- Fakülte ve bölüm bazlı canlı ders sağlayıcılarını düzenlemek ve üniversite bünyesinde yeni bir sağlayıcı yazılımını geliştirmek (BBB yazılımının geliştirilmesi sayesinde daha fazla seçenek ve daha fazla fiziki altyapı sunulmuştur.),
- Tüm problemlerin tek bir havuzda toplanıp, ilgili birimlere sevk edilmesi işlemi,
- Öğretim elemanlarında dikkat çekici ve etkileşimi arttırıcı materyal geliştirmeye yönelik talep oluşturma işlemi,
- Özellikle teknik dersler konusunda uygulama sunma, laboratuvarları öğrenci kullanımına açık tutma, öğrenci internet erişimi konusunda il bazlı geliştirici hizmet sunma işlemi
- Derslerin etkinliğini arttırmak adına her ders için dönem içinde en az beş aktivite oluşturma zorunluluğu işlemi,
- Öğrenci motivasyonunu arttırmak için ders bazlı aktiviteler oluşturma işlemi,
- İçeriklerin öğrenme için yeterli hale getirilebilmesi adına ders sürelerinin uzatılması işlemi,
- Canlı derslerin yanında diğer ders materyallerinin de derslerde yer alması zorunluluğu işlemi,
- Öğrencilerin canlı dersleri sonradan izleme veya diğer öğelere 7/24 ulaşım hakkı,
- Öğrencilerle teknik kaygıyı azaltıcı duyurular veya çalışmalar yapma işlemi yer almaktadır.

SONUÇ

Sakarya Üniversitesi'nin 1997 yılından beri sahip olduğu deneyimler neticesinde salgın döneminde ihtiyaç duyulan uzaktan eğitim altyapısını kısa sürede sağlayarak eğitim-öğretim faaliyetlerine ara vermeden sürdürmüştür. Bunun yanında eş zamanlı olarak üniversitenin yazılımı olan SAUPORT-LMS altyapısı kullanılarak bir üniversitenin tüm eğitim-öğretim ve ölçme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Yeni dönemde de bu faaliyetlerine devam etmektedir.

Bu süreçte öğretim elemanı ve öğrencilerden gelen talepler doğrultusunda sistemsel yenilenmeler ve diğer ihtiyaçlara da çözüm sunma çalışmaları sürdürülmüştür. Öğrenci ihtiyaç ve beklentileri belirleme konusunda özellikle 2019-2020 Bahar akademik yılı sonunda öğrenciler üzerinde yapılan anket çalışması büyük derecede yol gösterici olmuştur.

Memnuniyet anketi sonuçlarına bakıldığında öğrenci memnuniyetlerinin orta ve yüksek düzeyde memnuniyetin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Bkz. Tablo2 ve 3). Yüksek düzeyde memnuniyet öğretim süreci bağlamında neredeyse %50'dir. Bu durum uzaktan öğretim süreçleri bağlamında Sakarya Üniversitesinin yatkınlığını ve uyumunu gösterecek niteliktedir. Sistemsel bağlamda ise Sakarya Üniversitesi her eğitim birimine uygun yazılım geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca dış birimlere de destek vermeye devam eden bir yapıya sahiptir. Bu süreçte dikkat çeken diğer bir noktaysa öğrencilerin kişisel özelliklerine yönelik katılım sonuçlarındaki (Bkz. Tablo 4) orta ve düşük katılım düzeyidir. Bu sonuçlara bakıldığında öğrencilerin kendilerini uzaktan eğitim konusunda böyle bir eğitimin kendilerine ya da derslerine uygun olmadığını hissetmesidir. Öğrenciler uzaktan eğitim faaliyetlerini teknoloji isteyen bir süreç olduğu düşüncesiyle hem önyargılı hem de başarısız olacağı düşüncesi içerisinde. Bu durum uzaktan eğitimin memnuniyetini de düşürmektedir. Sakarya Üniversitesi bu sonuçlar çerçevesinde faaliyet planlamalarına oldukça fazla yer vererek özellikle öğrencilerin uzaktan eğitim hazır bulunuşluğunu artırma yönünde faaliyetlerde bulunmuştur. Özellikle platform kullanımı konusunda içerik ve görsellerle desteklenmiş materyaller hazırlanmış, sanal ders süreleri uzatılmış, ders aktivitelerinin çeşitliliği ve sayısı arttırılmıştır. Ders aktivitelerini arttırılması öğrenciyi derse daha fazla çekerek katılımın artmasını sağlamıştır. Yeni dönemde öğrenci ders katılımını arttırmaya yönelik faaliyet planları sayesinde, katılımdaki artışla birlikte, kurumsal kimliğe yansımaları da gözlenmiştir. Salgın dönemi sona erse dahi Sakarya Üniversitesi uzaktan eğitim kültürü, yüz yüze eğitimle olan paydaşlığını sağlamlaştırmıştır.

Kaynaklar

- Gökmen, Ö. F., Uysal, M., Yaşar, H., Kırksekiz, A., Güvendi, G. M. ve Horzum, M. B. (2017). Türkiye’de 2005-2014 Yılları Arasında Yayınlanan Uzaktan Eğitim Tezlerindeki Yöntemsel Eğilimler: Bir İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*, 42(189), 1-25.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education: third edition*. Routledge studies in distance education Series. London and New York.
- Moore, M.G. ve Kearsley, I.G. (1996). *Distance education: a systems view*. Wadsworth Publishing Company.
- Özbay, Ö. (2015). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu*. Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl. 2, Sayı. 5, s. 376-394
- Randler, C., Horzum, M. B., & Vollmer, C. (2014). The influence of personality and chronotype on distance learning willingness and anxiety among vocational high school students in Turkey. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 15(6), 93-110.
- UZEM (2020). Sakarya üniversitesi uzaktan eğitim merkezi uygulamaları. <https://uzem.sakarya.edu.tr/> adresinden 22.11.2020 tarihinde erişilmiştir.
- UZEP (2020). Uzaktan Eğitim Platformu. <https://uzep.org/> adresinden 22.11.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Verduin J.R. ve Clark, T.A. (1994). *Uzaktan eğitim: etkin uygulama esasları*, Çev: İlknur Maviş, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.